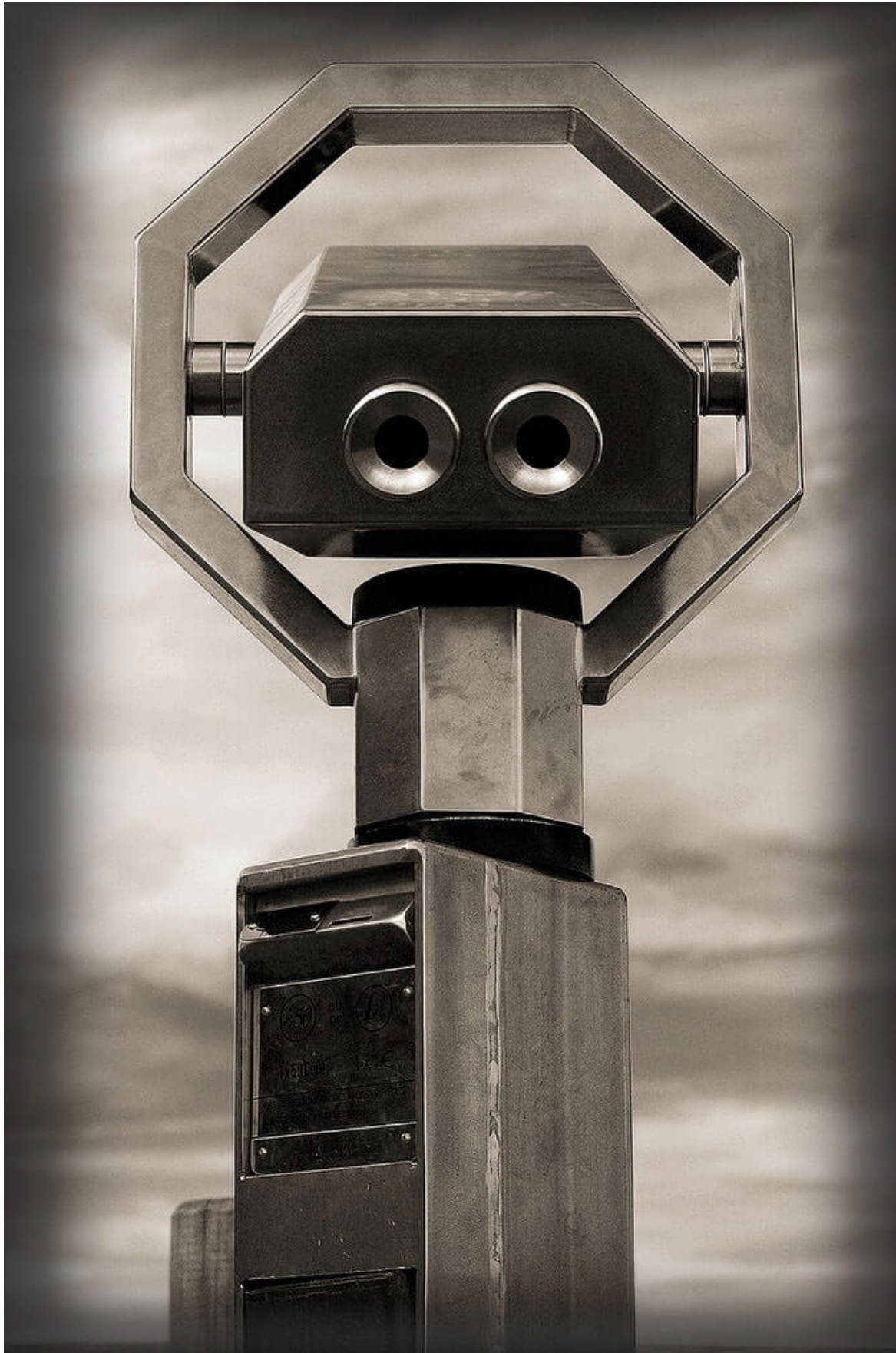

Reményi Tibor EMBER FORMÁJÚ ŰR

 ligetmuhely.com/remenyi-tibor-ember-formaju-ur/

Az Industry 4.0 technológiai korszak állítólag máris kezdetét vette. Miközben a ma ismert mikrogépek teljesítménye megsokszorozódik, elképzelhetetlenül és szinte észrevehetetlenül kicsiny nanogépek fognak mesterséges neurális hálózatokat alkotni. A mesterséges neurális hálózat biológiai indíttatású gép/program, az emberi agy és idegrendszer néhány tulajdonságát modellezi. De nemcsak a biológia, hanem más tudományterületek (matematika, fizika, pszichológia) eredményeit is felhasználják.

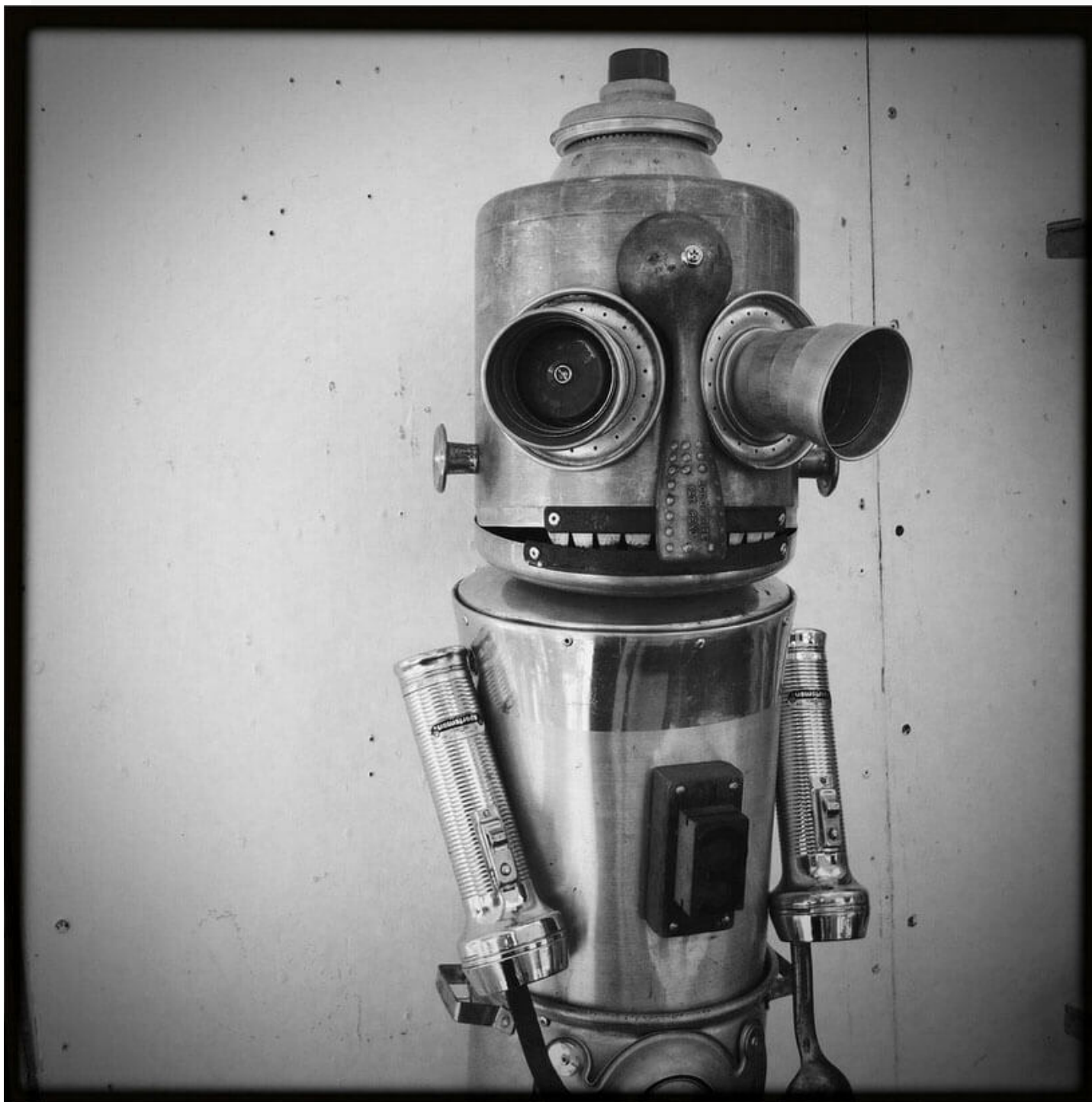
„A negyedik ipari forradalom (Industry 4.0) és a tárgyak internete (Internet of Things = IoT) a digitálisan összekapcsolt eszközök döbbenetes mértékű növekedésének leírására szolgáló kifejezések... A negyedik ipari forradalom mindent megváltoztat: az életmódunk, a munkavégzésünk, de még az üzleti összekapcsolódás módja is átalakul a digitális korszakban”. (Novák Péter: *A negyedik ipari forradalom kezdete*)

értelmezési tartomány

Gustav Herling-Grudziński megjegyzését, hogy „*Az ember csak emberi viszonyok között lehet ember*”, talán pontosabb úgy fordítani, hogy „*Az ember csak emberséges viszonyok között lehet ember.*” Hiszen ha szélesre tárom az értelmezési tartományt, minden viszony emberi, ami ember és ember között létrejöhét és létrejön. De „emberséges” szavunk jóságosat, míg az „embertelen” kegyetlent, könyörtelent is jelent. Ebben fellelhető a meggyőződés, hogy az ember önmagában, eredetileg jó, illetve jónak kell(ene) lennie!

Az értelmező szótár is csupán a negyedik jelentésben adja az ‘emberi’ szó ‘emberhez méltó’ értelmezését, és külön tételezi az ‘emberies = emberséges’, illetve ellentétét, az ‘emberietlen = embertelen’ szavunkat.

A Gulagot túlélte Herling-Grudziński erkölcsi minőségekről ír, arról, hogy embertelenségben nemigen maradhat ember az ember. De mi lesz az emberből és az emberi kapcsolatokból ún. 4. ipari forradalom (Industry 4.0) korában? Létrejöhét-e emberséges társadalom a legújabb technológiai korban? Ha a viszony már nem ember és ember, hanem gép és gép közötti, miféle erkölcsről és történelemről lehet beszélni?

Ben Rimes, flickr.com

Határtalan a lelkesedés: a média és az informatikai szakirodalom nap nap után felfesti a „szép új világot”, ahol nem lesznek emberi tévedések, mert az önjáró traktor hibátlan barázdát szánt, a vezető nélküli autó nem okoz balesetet, a robotsebész nem végez felesleges vagy veszélyes vágást, a testünkbe ültetett nano-gyógyszertár nem adagolja túl az éppen szükséges szert. Kényelemben és boldogságban fogunk élni, a gépek mindent elvégeznek, mindent optimalizálnak... A sok alkalmazási példa közül kedvencem, hogy a gépkocsiba épített gondolkodó masina észleli, ha túlléptem a megengedett sebességet, mindjárt ki is számítja az ezért fizetendő büntetési tételt, a pénzt le is emeli a bankszámlámról, majd elküldi sms-ben az új egyenleget. A másik remek alkalmazás a falra akasztható okos képkeret, az „EO1” (= Electric Objects... for Art), amely az internethez kapcsolódik, és telefonról, táblagépről vagy

számítógépünkről választhatjuk ki a megjelenítendő képet. Az applikációval szinte bárhová kapcsolódhatunk, híres múzeumok gyűjteményeiből, híres művészek alkotásai közül válogathatunk képet a falunkra. És akár mindennap új mű díszítheti nappalinkat.

a növekedés határa

A lelkesedés mellett persze kritikus, borúlátó, sőt fenyegető jóslatok is elhangzanak. A Magyar Innovációs Szövetség idei közleményében sorra veszi a kihívásokat, amelyekkel szembe kell néznünk, pl. a társadalom növekvő kettészakadása (a digitálisan képzettekre és képzetlenekre), a kisebb országok, régiók és cégek kiszolgáltatottsága, a munkanélküliség drasztikus növekedése, a szabadidő értelmes felhasználása, a digitális függőség mint betegség, a kiberbűnözés terjedése stb. A szkeptikus vélemények és értékelések rendre felvetik, hol is van a „növekedés határa”, hová vezet az exponenciális gyorsulás, a szédítő technikák birtokában elkerülhető-e az ökológiai katasztrófa? Vajon az Industry 4.0 visszafordíthatatlanul sodorja világunkat az összeomlást vagy a világváltást megelőző „bifurkációs pont” felé (ahol a rendszer kilengései elérik a kritikus állapotot)?

Számomra is aggasztó kérdés, hogy az elképesztően hatékony technikai eszközök és lehetőségek mennyire torzítják az *emberi*est. Szűkítik és rombolják-e az emberi kapcsolatokat? Hiszen a mesterséges intelligencia-kutatók is beismerik, hogy *egyelőre* nem tudnak mit kezdeni az önreflexióval, az együttérzéssel, a szeretettel, a szerelemmel, az örömmel, a félelemmel, a haraggal, a féltékenységgel, a gyűlölettel, az undorral, a szomorúsággal, a humorral, az erkölcsi érzéssel, a mérlegeléssel, az álommal vagy az intuícióval. Van-e reális lehetősége, hogy mindezek a technikai újításoktól függetlenül működjenek? Még ha sohasem sikerül létrehozni érzni képes robotot, nem lesz-e kiszolgáltatottabb az ember?

Semmi garanciát nem látok, hogy a 4. ipari forradalom emberséges viszonyokat teremtsen. C. G. Jung szerint „minden emberben van egy Isten formájú úr”... Ha az úrt nem Isten formájú, még csak nem is ember formájú tartalmakkal próbáljuk megtölteni, veszélyesen nagy lesz.

felső kép| Fred Cabeza, flickr.com